

MÓRA FERENC ÉS MILKÓ IZIDOR

KÉT ISMERETLEN MÓRA-LEVÉL

1886-ban Milkó Izidor indítványozta azt a nagyarányú mozgalmat, mely a magyar könyvek terjesztését és népkönyvtárak szervezését tűzte ki céljául. Ekkor már két könyve látott napvilágot és tizenöt évi gondos, hozzáértő könyvgyűjtői munka állt mögötte. Kortársai és íróbarátai Jámbor Pál, Vajda János, Vadnay Károly, Tolnai Lajos, Acsády Ignác, Beöthy Zsolt, Alexander Bernát, Abrányi Emil, Reviczky Gyula, Riedl Frigyes, Tóth Béla, Négyesy László, Bródy Sándor, Cholnoky Viktor, Papp Dániel, Thury Zoltán, Móra Ferenc, Kosztolányi Dezső, Szenteleky Kornél voltak.

Móra Ferenc *Szabadkai emlék* c. írásában így emlékezik Milkóra:

„1) Életemben egyszer jártam Szabadkán, ami érthető, mert szege-di ember vagyok, és nagyon sötétnek találtam. Ti. este értem oda, és éjszaka már vissza is jöttem.

Szabadka népéből csak Milkó Izidort láttam. Nagyon fényes volt, világító ember a sötét városban.

2) Milkó Izidor könyvtára az egyetlen szabadkai emlékem. Olyan benyomást tett rám, hogy ha rajtam állt volna, ma a Milkó-könyvtár a szabadkaiak szege-di emléke volna.”

A fiatal Kosztolányi is ámulatba ejtette ez a hatalmas könyvtár, Milkóék otthonát kincses könyvesháznak mondja egyik cikkében, melyet a Nyugat 1925. március 1-i számában közölt.

Azt, hogy Móra valóban csak egyszer járt Szabadkán, nem tudhatjuk, de hogy Milkóék palicsi villájában többször vendég volt, az bizonyos. 1917 őszén Milkó Izidor, a Szabadkai Szabad Líceum elnöke meghívta Mórát egy decemberi előadás megtartására. Móra ennek a meghívásnak nem tudott eleget tenni. A Bácskai Hírlap 1918. február 8-án a következőket írta: „A széniányra való tekintettel a líceum vezetősége a múlt év végén kénytelen volt a városi színház dísztermébe hirdetett előadásokat beszüntetni.” Az előre befizetett pénzüsszeget jótékonsági célra fordították. Ezek szerint Móra nem tartott előadást a Szabad Líceumon, 1918 téli hónapjaiban, de ott volt Palicson 1918. május 19-én a vigadó nagytermében, ahol nagyszabású honvédnapi ünnepséget rendeztek. A Bácskai Hírlap 1918. május 22-én egyebek között így számolt be az ünnepségről: „Móra Ferenc író személyesen szavalta *A hadiárva* című háborús versét. A neves író-t is lelkesen megéljenezte a közönség.”

És ismét egy idézet a Bácskai Hírlap 1918. május 19. számából, melyben *A hatos honvédek lapja* cím alatt a következő olvasható: „Ma jelent meg és irodalmi értékű meglepetése a palicsi honvédnapi ez az alkalmi újság. Móricz Zsigmond, Molnár Ferenc, Lux Terka és mások értékes írásai, Gyóni Géának egy ismeretlen verse, Kosztolányi, Somlyó gyönyörű versei, kedves tréfák és aktuális apróságok teszik változatossá a honvédek lapját.”

Kár, hogy a Szabadkai Városi Könyvtárban nincs meg a honvédek lapja, melyben állítólag Csáth Géza, Ambrus Balázs, Fenyves Ferenc és Havas Károly írásait is közzölni szándékozták, amint az a Bácskai Hírlap 1918. május 17-i számában olvasható.

Mórát sokat foglalkoztatta a Milkó-könyvtár. Milkó Izidort pedig a háborús években a gondolat, hogy eladja felbecsülhetetlen értékű könyveit, melyekből ma már, két világháború után, csak pár ezer kötet van meg a Szabadkai Városi Könyvtárban. (Kb. tízezer volt.)

Móra Ferenc születésének századik évfordulója kellő alkalom arra, hogy két kiadatlan Móra-levél fénysugarat vessen Móra Ferenc, a könyvtáros és Milkó Izidor, a könyvgyűjtő meg népkönyvtár-szervező kapcsolatára.

Az egyik levelet, illetve képeslapot Milkó Aurélhoz, Milkó Izidor fiához címezte Móra 1917. november 12-én, a másik lapot nyolc nappal később, november 20-án Milkó Izidorhoz. Ezek a dátumok élénk levelezésre utalnak. Erdemes volna Szegeden Milkó-levelek után kutatni! Mindkét lapon a Szegedi Városi Múzeum, illetve a Somogyi-könyvtár látható, melynek élén akkor Móra Ferenc, az író és régész állt.

Íme a két lap, amelynek eredetijét dr. Milkó Aurél, fénymásolatát pedig a Szabadkai Városi Könyvtár helytörténeti gyűjteménye őrzi:

1.

Városi múzeum, Szeged, 1917. nov. 12.

Kedves öcsém,

tegnap, amikor kerestél, a feministák nagygyűlésén demagógoskodtam, az eltartott 1 óráig, ahogy — szalmaözvegy lévén — egy barátomhoz mentem ebédre, egy másodikhoz oszonnára, egy harmadikhoz vacsorára s ittjártadról csak ma értesültem. Végtelen sajnálom, hogy nem bírtunk összejönni, szeretetre méltóságodat legalább azzal megháláltam volna, hogy körülveztetlek volna az itt ábrázolt pántlika-mérésben. Írás közben kapom édes apád kedves sorait, szíves engedelmével egy füst alatt itt felelek azokra is: a katalógusokat Tonelli¹ szállítja, már nála is vannak. Mondanom se kell, hogy boldog volnék, ha egyszer múltán lennének a leltárok s úgy kapnám őket vissza. Kézcsókot és üdvözetet ide zárva édes anyád és Dóri bácsi részére szeretettel köszöntelek:

Feri bátyád

2.

Városi múzeum, Szeged, 1917. nov. 20.

Kedves Bátyám,

hálásan köszönöm szíves figyelmedet és boldog volnék, ha azt azzal viszonozhatnám, hogy szót fogadhatnék. Sajnos mióta nálatok jártam, még jobban megnehezedett a helyzetem. Egy csomó karácsonyi munkát is rámlócsóltek, december 14-én okvetlen Pestre kell utaznom a Petőfi-társaság tagválasztására s egy kiruccanásnál többet egy hónapban ki nem módolhatok. Mindenek fölött nehéz hónapom pedig a december mint hivatalnoknak: leltárleírások, statisztikák, évi jelentések stb. Alásan kérlek tehát, ha számot tartatok rám², méltóztassatok egy későbbi terminust adni decemberen kívül akármelyik hónapban. Igaz nagyrabecsüléssel és meleg köszönettel kész hívetek

Móra Ferenc

Ui: A tanács hétfői ülésén foglalkozott jelentésemmel, — eladó szándékodat átiratban fogják tőled megkérdezni.

1. Tonelli Sándor dr., sz. 1882-ben, a szegedi Kereskedelmi és Iparkamara főtitkára, H. G. Wells regényeinek fordítója. Önálló munkái közül nevezetesebbek: Boszni és Hercegovina közgazdasági élete, Angolok és amerikaiak, A magyar közgazdasági érdekképviseltek, Emberi miniatűrök, Emberi problémák stb.

2. A szabad líceumi előadásról van szó.